

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Thesavrvs Casvum Conscientiæ

Continens Praxim exactissimam De Censvris Ecclesiasticis, Aliisque Poenis, & Canonicis impedimentis, in Septem Libros distributus ...

Sayer, Gregory

Venetiis, 1627

iiij. De prima specie Censurae, quae est excommunicatio, & varijs nominibus eius.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13883

15 Excommunicationem, quo sensu Doctores varijs penis civilibus comparare solent,

1 **Q**uia ex vocis cognitione ad rei notitiam proceditur explicatis illis omnibus, quæ ad Censuram in communi pertinent, de prima & principali specie eius, quæ dicitur excommunicatio, & cur varijs nominibus appellatur, in hoc capite dicitur. Aliquando enim dicitur Censura ecclesiastica, aliquando distinctio ecclesiastica, aliquando Excommunicatio, aliquando Anathema, seu Anathema Maranath, aliquando Mors, aliquando Medicina, aliquando mucro episcopi, aliquando pena spiritualis, & aliquando omnium penarum maxima; his, n. & alijs similibus vocibus a sacris scripturis, maxime a Summis Pontificibus in Sacris Canonibus passim excommunicatio appellari & explicari solet, de quibus breuiter dicemus.

2 **P**rimo igitur dicitur *Censura diuina, seu ecclesiastica*, sic enim Tertullianus Latinorum antiquissimus in Apologético aduersus gentes cap. 39, vocat censuram diuinam, dū Christianorum exercitia, & actiones exponens, dicit, *Ibidem etiam exhortationes, castigationes, et censura diuina; nam & iudicatur magno cum pondere, ut apud certos de Dei conspectu; summamque futurū iudicij præiudicium est, si quis ita deliquerit, ut a communicatione orationis, & conuentus & omnis Sancti commercij relegatur.* Censuram in idem ecclesiasticam appellant Innoc. III. in c. irrefragabili, de offic. iud. ord. in c. Quærenti, de verb. sign. & Ioannes XXII. in Extrauag. quæ incipit, Sancta Romana. in fine, de relig. dom. & Clemens V. in Clement. 3. de sent. excom. Ideo autem vocata est censura, quia ut dictum est, huiusmodi pœna, & sententia, hominum contumacia reprimatur & castigatur, quod munus olim censorum apud Romanos exercuerunt, ut latius tradit Fenest. de Censur.

3 **S**ecundo appellatur *Distinctio ecclesiastica*, ab Alexandro III. in c. Nuncios, de decimis, & in c. Aduersus, de immuni. eccles. quia nimirum hominum contumaciam, ne longius erumpat, quasi vinculo quodam contractam, & ligatam tenet; huiusmodi enim castigatione, & timore penarum, fideles nonnunquam ad ecclesie obtemperandum compelluntur, ut habetur, c. Irrefragabili. §. ceterum, de offi. iud. ordin. iuxta illud Horatij in epist. *Oderunt peccare boni virtutis amore. Oderunt peccare mali formidant pœna.* Vnius enim pœna, & vltio, alijs in exemplum, & delinquendi interdicio esse solet, 3. q. 7. c. Quapropter, & c. ea quæ §. 1. in fine, de statu monach.

4 **T**ertio, & frequenter dicitur *excommunicatio*, ut patet ex titulis, De cler. excom. minitri, & de sent. excom. per totum. Nomen autem hoc excommunicatio a communione deducitur, (quia fideles in Eucharistie participatione maxime vniuntur) si quidem olim in primitiua Ecclesia Christi fideles erant perseverantes in doctrina Apostolorum, & communicatione, fractione panis, & orationibus. Act. 2. vnde de illis dictum est, *Multitudinis credentium erat cor unum, & anima vna.* Act. 4. & certe tunc magna pœna erat priuari communicatione Eucharistia; sed refrigescente feruore erga communionem, ut notat Henriquez. lib. 13. ca. 1. numer. 1. adiecit ecclesia priuationem aliorum Sacramentorum, & bonorum. Præ ceteris igitur nominibus hæc censura ecclesiastica dicitur excommunicatio, ut notat Franciscus Arias de Valderas, repet. in c. porro, de sent. excom. num. 4. & Sotus in 4. dist. 22. qu. 1. artic. 1. post Gabr. 4. dist. 18. q. 2. art. 1. Primo quidem eo quod quæ ea percelluntur sententia, a communicatione Christi corporis potissimum arcantur, haud secus, ut ait Arias vbi supra, ac Adam ab esu ligni vitæ excommunicatus est. Hinc Ciprianus de oratione Dominica ait, *Eucharistiam quotidie ad cibum salutis accipimus: intercedente aliquo grauiore delicto, dum abstanti, & non communicantes a celesti pane prohibemur, à Christi corpore separamur.* Quia igitur per Eucharistia Sacramentum, ut ex Dionys. in lib. de Eccles. Hierarch. ca. 3. & Ioan. Damasc. lib. 4. de fide Orthod. ca. 14. tradit Sotus vbi supra, Christo capiti nostro coadunamur, in eiusque carne transformamur, & fideles tanquam membra Ecclesie, in vnum corpus maxime reducuntur, communicatio inter fideles per antonomasiam vni Sacramento Eucharistia

tribuitur; sic etiam & excommunicationis sententia, quæ a tali participatione excludit, nomen hoc primatio desumpsit. Secundo etiam sic dicitur, quia per illam etiam ab aliorum Sacramentorum, & bonorum ecclesie participatione, & etiam a consortio, societate, & communione fidelium arcemur, vnde S. Augustinus lib. de fide, & operib. c. 26. ait: *Nisi essent grauius delicta, ut etiam excommunicatione plectenda sint, non diceret Apostolus. 1. Corinth. 5. Congregatis vobis, & meo spiritu, &c. de qua re habetur, ca. Engeltrudam, 3. q. 4. & 11. q. 3. per totum ca. peault, de sentent. excommu.* Hoc ipsum authores Græci, his duobus verbis *κοπή*, quod Latine segrego, seu priuo a communione, & *ἀφορισμός*, quod excommunico significat, declarant, vnde excommunicatus aliquando *ἀφορισμένος*, id est separatus, & aliquando *ἀφοριστός*, id est, incommunicabilis, appellatur, & denique excommunicatio Græcè dicitur *ἀφορισία* apud Theodoret. lib. 2. Hist. Eccles. c. 28. vt elegantier tradit Couar. in c. Alma mater, de sent. excom. lib. 6. t. par. in princ.

5 **Q**uarto dicitur *Anathema*, cuius nominis frequens mentio est in Sacris Canonibus, & Concilijs, vt c. conspiratores c. Nullus. ca. Engeltrudam, 3. q. 4. & c. si quis discernit, dist. 28. & dist. 39. per totum, & c. cum ecclesia, c. aduersus, de immunit. eccles. & alibi passim, & licet aliqui ab eo differere velint ab excommunicatione maiori, quod anathema feratur adhibitis ceremonijs illis, de quibus in cap. debent, 11. q. 3. (vt glossa in c. cum ab ecclesiarum prælati, de offi. iud. ordin. Panorm. ibidem, num. 5. Ioan. Monachus in Extrauag. 1. de sent. excom. in ver. Anathematizamus, & Couar. in c. Alma mater, de sent. excom. lib. 6. in 1. par. relect. §. 8. num. 6.) excommunicatio autem maior illis non adhibetur feratur, Nauarrus tamen in commen. de datis & promissis. Notab. 5. num. 10. vers. Adde septimo, & eum sequitur Barto, Vgol. de cens. eccles. Tab. 2. capit. 33. §. 1. nu. 3. & alij rectius docent non ita inter se distinguendum quia id nullo iure probatur; tum quia in Concilio Tridentino, & alijs antiquioribus Concilijs, nec nō in Bullis multis Summorum Pontificum constat anathema ferri sine ceremonijs illis: tum quia in d. cap. debent, 11. q. 3. Zacharias Papa, cuius illud Decretum esse fertur, indifferenter vsus est vocibus illis, anathematis, & excommunicationis, ut patet ex eodem capite, vbi dicitur, *Quas in conclusione anathematis, vel excommunicationis*, id quod etiam manifestè satis ex c. si habes, & c. certum, 24. q. 3. colligi potest. Solum igitur inter se differunt anathema, & excommunicatio, ut docent Nauar. vbi supra, vers. Adde octauo, & Vgolinus cit. sicut genus & species, est enim excommunicatio genus & de anathemate tanquam de sua specie prædicatur.

6 **C**eterum non parum inter se dissentientes sunt authores, qualis vox anathema sit, Græcane, an Hebræas Alciatus enim in c. cum non ab homine, de iudic. num. 106. vocem putat esse Hebræam, pro qua etiam opinione citari solet S. Hieron. in cap. 1. epistolæ ad Galat. vbi ait, *Anathema verbum est proprie Iudaorum.* At vero August. tom. 4. suorum operum, in cap. 41. super Numer. ait vocem Græcam esse, & significare idem quod *Deotare*, hoc est, maledicere. Nauarrus autem vbi supra Notab. 5. vt hos authores inter se concordare reddat, vtrunque opinionem amplectitur, existimatque vsu Græcam esse, origine autem & inuentione Hebræam. additque nec Hieronymum negare eam esse Græcam; nec Augustinum negare eam esse Hebræam. Communis tamen recentiorum sententia est, vocem hanc Græcam esse, vt Couar. Vgolinus, & alii post S. Augustinum vbi supra, Athanasium in capit. 9. ad Romanos Chrysostomum hom. 16. in epist. ad Romanos. S. Thomam, & Caietanum in cap. 9. Roman. Qui omnes docent *εὐαρεῖα* dici a *ἠὲ ἄνω* ἰθεὶς, hoc est, sursum ponere, vel figendo, vel suspendendo, ita vt anathema dicatur omne reparatum communi vsu hominum. Quæ omnia egregie explicauit S. Thom. in cap. 1. ad Galat. his verbis *Anathema componitur ab εὐα quod est sursum, & ἠὲ ἄνω, positio, quasi sursum positio. Et est ortum ex quadam antiqua consuetudine: antiqui enim quando pugnabant, & prædam aliquam capiebant ab hostibus, quam volebant conuerrere in usum proprium, suspendebant illam in templis, vel aliquo publico loco ci-*

co unitatis, quasi separatam a communi hominum usu, & omne tale, sic suspensum nominabant Graeci Anathema. Et ex hoc inoleuit consuetudo, quod omne illud, quod excluderetur ab usu communi, diceretur anathematizatum, unde Iosue 6. dicitur de Hiericho, & omnibus, quae in ea sunt, quod Iosue mox anathematizauit eam. Et ideo etiam hoc in ecclesia inoleuit, ut illi, qui excluduntur a communi societate ecclesiae, & a participatione Sacramentorum ecclesiae, dicantur anathematizari. Haec Sanctus Thomas. Tria igitur apud scriptores Anathema significare videtur, quae omnia recte excommunicationis maiori excommunicatione conueniunt: nam siue dicamus eum Athanasio ubi supra, Anathema significare vel oblationem & sacrificium: vel quandam seunctionem & alienationem; siue dicamus significare maledictum, seu maledictionem, ut existimat S. Augustinus ca. 40. & 41. quo modo dicitur Mar. 14. Petrus cepit anathematizare, id est, maledicere, & execrari, quasi Petrus sibi maledictiones imprecaretur, ut maior suo iuramento fides adhiberetur, si nosset hominem, ut testatur Hieron. in Zach. 14. in illa verba, *Habitabimus in Hierusalem, & anathema non erit amplius*, id est, maledictio, & abominatio: vniue & haec excommunicatis ab ecclesia conuenire videntur, siquidem excommunicatus, ut ait Chrys. in lib. de anathemate, oblatas est diabolo, & Sathanae traditus, & deuotus, & a consortio humano sepositus, & separatus; & denique tanquam quid execrabile; & maledictum ab omnibus vitandus, ut ex his, quae tradunt S. Thom. in c. 1. ad Galath. & Rich. in 4. dist. 18. ar. 5. qu. 1. ad primum, colligi potest.

7. *Quinto dicitur Anathema Maranatha*, sic 1. Cor. 16. & Siluestrius Papa, ut habetur in c. Guilfartus. 23. q. 4. ubi glossa post S. Hieronymum, ita interpretatur, ut dicatur excommunicatus, vsque ad Domini aduentum, nisi peniteat, cuius iuxta enim Apostolus simul vocem Graecam, & Syriacam *Si quis non amat Dominum sit Anathema maranatha*. Anathema. Graeco sermone dixit, condemnatur; Maranatha, donec Dominus veniat, de qua voce plura legi possunt apud S. Hieron. in 1. Corinth. 16. & epist. ad Marcellam. to. 3. Couar. ubi supra. Henriquez lib. 13. c. 20. in fine. & Felix. in c. Rodolphus. nom. 33. de script. Aug. epist. 178.

8. *Sexto dicitur Mors*, sic enim eam vocat Ciprianus lib. 1. epist. 11. non longe a fine, ubi haec habet: *Non putent sibi vitae, aut salutis constare rationem, si episcopis, & sacerdotibus obtemperare noluerint cum in Deuter. 17. Dominus Deus dicit: Et homo quicumque fecerit in superbia, ut non exaudiat sacerdotem, aut iudicem, quicumque fuerit in diebus illis, morietur homo ille, & infra: Interfici Deus iussit sacerdotibus suis non obtemperantes, iudicibus a se adtem. us constitutis non obedientes; & nunc quidem gladio occidebantur, quando & adhuc circuncisio carnalis manebat; nunc autem quia circuncisio spiritualis esse ad fideles seruos Dei cepit, spirituali gladio superbi, & contumaces necantur, dum de ecclesia eiciuntur.* Haec ille, & similia omnino habentur in ca. Abfir. 11. q. 3. & expresse Innoc. III. in c. Per venerabilem. s. sunt autem. Quia filij sint legitimi, excommunicationem mortem appellat, & vtroque in loco refertur auctoritas illa Deut. 17. & idem clare habetur in c. si quis venerit de maior. & obed. ubi dicitur: *Si quis venerit contra decretum episcopi, ab ecclesia abiciatur.* In libro Regum legitur, qui non obediit principi, morte moriatur. 1. Reg. 13. Et in Concilio Agathensi quod anathematizetur. His conformia tradunt Panor. in d. c. Si quis num. 4. & in cap. 1. num. 4. de fact. & Sotus 4. dist. 22. q. 1. artic. 1. vers. Eadem veritas. & Vgol. ubi supra Tab. 2. ca. 33. §. 1. num. 7. ubi docet excommunicationem appellari mortem, quia sicut mortuus vitae huius fructibus caret: ita excommunicatus spiritualis vitae fructibus priuatur.

9. *Septimo dicitur Medicina*, sic enim eam appellat S. Aug. hom. 50. quae est de penit. c. 12. & habetur in c. Multi. 2. q. 1. ubi dicitur prohibitio non mortalis, sed medicinalis, & in c. Notandum. 24. qu. 3. Urbanus Papa ait, disciplina est excommunicatio, non eradicatio. Innocentius IV. c. 1. de except. lib. 6. vocat remedium, & medelam, & idem Pontifex, ut habetur in c. 1. de sent. excommunicat. lib. 6. ait, cum medicinalis sit excommunicatio, non mortalis, discipli-

nans, non eradicans. Sicque eam scriptores Scholastici passim appellant, ut S. Thom. in addit. ad tertiam partem. nu. 21. art. 3. Alex. de Ales in 4. par. q. 22. memb. 1. ar. 2. Bonau. in 4. dist. 18. in vltima parte, distinct. q. 1. Rich. 4. dist. 18. ar. 3. q. 2. Gabr. in 4. d. 18. q. 2. Notad. 3. Couar. in c. Alma mater. par. 1. in initio. numer. 9. de sent. excomm. lib. 6. Steph. Costa repet. in c. cum Medicinalis, num. 1. de sentent. excomm. lib. 6. Vgol. loco cit. numer. 5. & alij omnes. Dicitur autem medicinalis tam actiue, quam passiuè, Actiue, quoad proferentem, passiuè, quoad eum, in quem talis sententia profertur. Nam, ut praefati Doctores tradunt, ipse iudex excommunicans ad instar boni medici se habere debet, cuius intentio est medicinam adhibere ut infirmus curetur. Intentio enim proferentis hanc sententiam ea esse debet, ut peccatori medelam & salutem afferat, ut scilicet peccator corrigatur, resipiscat, & a contumacia discedat, vnde 24. q. 3. c. Notandum dicitur: *Qui excommunicatur, (ut Apostolus 1. Corinth. 5. ait) ad hoc excommunicatur, ut spiritus eius saluus fiat in die Domini.* disciplina enim est excommunicatio, non eradicatio, & hunc esse finem excommunicantis, aut saltem excommunicationis constat ex eodem Apostolo. 1. ad Timoth. 1. tradidi, inquit, eos Sathanae, ut discant non blasphemare. Actiue igitur excommunicatio dicitur medela ex parte ipsius proferentis, immo ex parte ipsius excommunicati medicinalis esse debet, quia excommunicatus eam aequo animo pati debet, & offerre se paratum ad obediendum, & non ad contumendum, ut sibi ad medelam proficiat, & non ad moriè 24. q. 3. c. corripiantur. Dum enim excommunicatus seipsum ita grauiter & opprimi a demone videt, & ab omni fidelium consortio separari, facilius resipiscet, ut optime docet Origenes hom. 2. in Leuit. & refertur 11. q. 3. ca. Audi denique. Ex quibus constat, quod excommunicatio dicitur medicinalis in agente, quando ipse agens, & excommunicans recte ad eam procedit, & in patiente, & excommunicato, quando se humiliter offert paratum ecclesiae mandatis parere. Quod si excommunicatus se rebellem exhibuerit, & contumacem, licet et tunc excommunicatio lethalis erit, non medicinalis, alijs tamen ecclesiae membris medicinalis erit, dum illius exemplo & poena peccare desistant, & corrigantur. resecandum est enim putridum membrum ne totum corpus putrescat, c. resecanda. & cap. corripiantur. 24. q. 3.

Octauo dicitur *Mucro Episcopi*, sic enim eam vocat Ioannes Papa, ut habetur 6. q. 2. c. vitis. in fine. S. Hieronymus epist. 1. vocans eam mucronem spiritualem, ait: *In veteri lege quicumque Sacerdotibus non obtemperasset, aut extra castra positus lapidabatur a populo, aut gladio ceruice subiecta contemptum exprabat cruore: nunc vero inobediens spirituali mucrone truncatur, aut euellus de ecclesia rabido damnationis ore d'ſcriptur.* Et ab Augustino. lib. de cor. 1. c. & grat. a. cap. 13. dicitur, *Episcopale iudicium.* Et refertur in c. corripiantur. 24. q. 3. ubi glossa, in verb. Episcopale, vocat eam *Mucronem Episcopi.* Quo etiam nomine eam appellat Celestinus III. in c. cum non ab homine de iudic. ubi Panor. num. 23. ideo mucronem episcopale dici vult, quia eam episcopi tantum proferre debent. Cui expositioni fauet glossa in c. Transmissam, de elect. ubi habet iurisdictionis episcopalis esse, ferre censuras. Id quod satis colligitur ex ca. Episcopi, & c. Nemo episcopatum. 1. 1. q. 3. Sic etiam ab Innoc. III. appellatur absolute mucro in ca. Quoniam in plerisque de offic. ordin. & ab Innoc. IV. in cap. dilecto. de sent. excomm. lib. 6. dicitur mucro spiritualis, & gladius ecclesiasticus. Quo nomine diu ante, eam appellauit gloriosus martyr, Cyprianus lib. 1. epist. 11. alias epistol. 62. ad Pomponium dicens: *Spirituali gladio superbi, & contumaces necantur, dum de Ecclesia eiciuntur.* Et merito hoc nomine Patres eam appellauerunt, quia sicut in veteri lege, voluit Deus, ut qui voci Sacerdotis non obtemperaret, gladio moreretur, ut testatus est S. Hieron. ubi supra, & refertur in c. Abfir. 11. q. 3. ita in ecclesia, quae Synagoga successit, excommunicationem reliquit, ut homines rebelles, & contumaces gladio hoc spirituali coerceret. Et sicut (ut recte notat Rich. 4. dist. 18. artic. 3. qu. 1.) Princeps vti debet gla-

gladio temporalis ad correctionem maiorum; ita & prælati ecclesiæ, excommunicatione tanquam gladio spirituali uti debet, ut eo contumaces in officio contineat, & ecclesiasticam disciplinam tueatur. Atque hi sunt duo gladii, scilicet, civilis, & spiritualis, quos Lucæ 22. Christus dixit satis esse ad Christianam familiam gubernandam, ut interpretatur. Sotus in 4. distin. 22. qu. 1. art. 1. versic. Eadem veritas.

11. Nono dicitur *Virga ferrea*; Sic enim eam vocat Sanctus Hieronymus epist. 58. dicens; *Miror Sanctum Episcopum, in cuius parochia esse presbiter dicitur, acquirere furori eius, & non virga Apostolica, virgaque ferrea confringere vas vitule, & tradere in interitum carnis, ut spiritus saluus fiat.* Sic autem dicitur; quia nulla alia censura ecclesiastica sic apta est hominum audaciam, & superbiam comprimere, & confringere, ut est excommunicationis pena.

12. Decimo appellatur *Nervus ecclesiastica disciplina*; Sic enim vocant eam Innocentius III. in c. cum inter, de consuetu. & Clemens V. in Clem. 1. de sent. excom. Sicut enim nervus membra corporis simul iunguntur, quod munia, & officia sua obeant, ita Christi fideles hæc ecclesiastica censura in officio suo continet, ut tradit Vgol. de eccl. censur. Tab. 1. cap. 12. num. 3. & cap. 27. §. 3.

13. Undecimo, *Maxima omnium penarum* dicitur, quæ est in ecclesiâ; ita enim testatur S. Augustinus de corrept. & gratia cap. 15. & refertur 2. 4. q. 3. c. corripiantur. & glossa ibi. & idem August. lib. 1. contra aduers. legis & prophet. cap. 17. quem refert Sotus 4. distin. 22. q. 1. art. 1. versic. Est ergo, ait; *Gravius esse hominem excommunicari, quam si gladio ferretur, flammis excureretur, feris subigeretur.* Et tract. 27. ad cap. 6. Ioannis, & habetur 1. 1. q. 3. c. Nihil ait Augustinus; *Nihil sic debet formidare Christianus, quam separari à corpore Christi. Si enim separatus à corpore Christi non est membrum eius: Si non est membrum eius, non vegetatur spiritu eius.* Quod autem maxima pena sit, pluribus tradit Panorm. in capitul. cum sit generale, num. 9. de foro compet. & in c. olim inter, num. 10. de restitu. spoliat. & in ca. postulasti, num. 5. de Iudæis, & colligitur ex cap. Sacro, de sent. excom. vbi glossa in verb. tantam. Merito autem maxima pena dicitur, tum, quia priuat nos bonis spiritualibus, quæ temporalibus longe præstantur, tum quia grauis pena est, inter homines esse, & ipsorum commercio priuari, ut dicitur in l. Hi, qui sanctam, C. de apostat. id quod efficit excommunicatio maior, cap. 1. de except. lib. 6. & ibi glossa in verb. communibus, tum, quia excommunicatio non solum tanquam Ethnicus & Publicanus a populo & templo Dei separati habentur, Matth. 18. sed peioris longè conditionis sunt, ad mensuram enim paganorum si quis ire voluerit, sine ulla prohibitione permittitur, at verò cū excommunicato, neque orare, neque loqui, neque vesci licet. 1. Corinth. 5. & Can. Ad mensuram, cap. excommunicatos. & cap. cum excommunicato, & cap. Qui communicauerit, 1. 1. quæst. 3. & cap. infideles, 23. quæst. 4. tum quia excommunicatus traditur Sathana, 1. Corinth. 5. & c. audi, & c. omnis Christianus, 1. 1. quæst. 3. vbi dicitur, *Omnis Christianus qui a Sacerdotibus excommunicatur, Sathana traditur, quomodo; scilicet, quia extra ecclesiam diabolus est, sicut in ecclesia Christus; ac per hoc quasi diabolo traditur.*

14. qui ab ecclesiastica communione remouetur. Recite igitur omnibus alijs penis excommunicatio maior, & grauior est, quo sensu in cap. cum non ab homine, de iudic. Celestinus I I ait; *ecclesiam post anathema latum, non habere ultra quid faciat, hoc est maiorē penam non habere.* Quæuis enim pro crimine aliquando tradit quem curiæ seculari, ut pro crimine hæresis, in cap. excommunicamus, 1. & 2. de hæret. & in cap. ad abolendam, tit. cod. & in falsante literas Apostolicas cap. ad falsarium, de crim. falsi, & c. nouimus, de verb. signif. Aliquando etiam penam damnationis ad carceres infligit, ut in c. excommunicamus, 2. de hæret. & in c. Quamus, de penis lib. 6. Aliquando etiam imponit feruitus penam, ut c. Eos, distin. 32. & in c. cum multa, 1. 5. q. 8. Aliquando etiam penas verberum infligit fustigatur enim quis etiam propter crimens, sic enim clericus ebrius corporali supplicio castigatur, c. fin. dist. 35. vbi

glossa ait, in verb. aut corporali, quadraginta ictibus castigandum esse, & c. 1. de calum. similis pena calumniatori infligitur. His tamen omnibus grauior est excommunicatio; illæ enim corpus tantum lædunt & cruciant, hæc animam punit, & bonis spiritualibus, nimirum, Sacramentis ecclesiæ & communione Christi fidelium priuat, vnde ab Anthero Papa, & a S. Hieronymo in epi. ad Heliodorum, *Spiritualis animaduersio* appellatur, id quod etiam docet glossa in c. Auaritie in verb. spiritualibus, de elect. lib. 6. & nos supra declarauimus.

15. Ex hætenus dictis colligitur qualiter intelligendi sint Doctores qui excommunicationem varijs penis civilibus comparant; Nam Glossa iuris civilis, Insti. de ca. dimin. in §. Media, affirmat excommunicatos æquiparari posse ijs quibus interdicta sunt aqua & ignis; quia sicut is cui interdicitur aqua & ignis, recipi non poterat, nec ei subueniri, ita, nec excommunicatus. Alij vt Bart. in l. 2. de publ. iudic. existimat æquiparari deportato quia sicut deportatus ciuitatem amittit nec a suis recipi debet. Quidam ff. de pen. ita nec excommunicatus, arg. ca. Sicut Apostoli, cum trib. seq. 1. 1. q. 3. Alij vt gl. in c. pastoralis, §. verum, in verb. Subtrahuntur, de appell. & Ioan. And. in ca. decernimus, de sen. excom. lib. 6. excommunicationem penæ relegationis comparant eo, quod sicut relegatus, licet excludatur a ciuitate, iura tamen ciuilia retinet, l. 4. & in l. relegatorum, §. hæc est differentia, ff. de interdictis, & relegat. Sic etiam excommunicatus, licet recipi non debeat, tamen iura sua retinet; & hæc glossa sententiam sequutus est Steph. Costa, repet. in rubr. de sent. excom. lib. 6. num. 21. Sed vt recte notant Panorm. in c. pastoralis §. verum, num. 19. Steph. Costa, vbi supra, & Vgol. de cens. eccl. Tab. 2. c. 25. §. 2. licet similitudo hæc excommunicati, cum præfatis in aliquibus valeat, in alijs tamen est falsa; Nam quo ad temporalia omnino falsa est, quia nec aqua, nec ignis omnino excommunicatis interdicta sunt, cum in necessitate excommunicatis subuenire liceat. Vt docet glossa in c. cum desideres, verb. excommunicationis penam, de sent. excom. & habetur in c. Quoniam multos, 1. 1. q. 3. aqua tamen & igni interdictis succurrere non licet. Deinde deportatus perdit ciuilem libertatem, & omnia quæ sunt iuris ciuilis vt l. Quidam, ff. de penis, excommunicatus vero ista omnino non perdit immo potest donare secundum communem opinionem, & testari de bonis suis vt notat glossa, cū Ioan. Andr. in c. decernimus, de sen. excom. lib. 6. & fufius declarat Panorm. in c. veritatis num. 22. de dolo & contumacia, vbi citat pro hac re Feder. conf. 71. & Bart. in l. Si queramus, ff. de testam. & Ioan. Andr. in c. Pia, de except. lib. 7. Et denique relegato non denegatur communio hominum, nec Sacramentorum, secus in excommunicato; & quia potest quis relegari respectu certi loci, l. relegatorum, ff. de interdict. & releg. at vero excommunicatus in vno loco vbiq. vitæ eius est. Pan. in d. c. pastoralis, §. verum num. 19. de appellat. & in c. 1. de raptor. & in c. 1. ad reprimendam, num. 3. de offic. iud. ordin. habetur in c. curæ 1. 1. q. 3. Quoad aliqua tamen excommunicatio illis penis comparari potest; Primo quidem, quia sicut deportati relegati, & aqua & igni interdicti, extra suam patriam eijciuntur, ita excommunicatus extra ecclesiam eijcitur. Secundo quia sicut illi, in eisdem locis vnde eijcti sunt commo- dum reportare nequeunt, ita nec excommunicatus ecclesiæ fructibus frui potest. Tertio, sicut illi in locis vnde eijcti sunt, non debent recipi; ita nec excommunicatus in vl parte ecclesiæ recipi potest cum ab ea expulsus sit. Quælis ergo & quanta pena sit excommunicatio, & quibus nominibus appelletur, hætenus dictum sit.

De origine, definitione, & diuisione Excommunicationis. Cap. III.

S Y M M A R I U M.

1. Excommunicationis umbra quodam & vestigium fuit in statu legis naturæ.

2. Electio